

Holdbarheds- og vækstplanen, status og planer ift. reformspor 4 – øget selvforsørgelse, tværgående samspilsproblemer og bedre incitamenter

Ved Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer, Randi Vestergaard Evaldsen

Indlæg på seminar om mål for reform omkring offentlig hjælp, den 22. oktober 2016

Først vil jeg byde velkommen til alle fysisk fremmødte og til deltagere, der har koblet sig på seminaret i resten af landet.

Det er glædeligt at iagttage den store interesse, der er for at deltage i udviklingen af vores samfund og forberedelsen af kommende nødvendige reformer for at skabe en holdbar økonomi i den offentlige sektor og vækst og arbejdspladser i den private sektor.

Naalakkersuisut udgav som bekendt Holdbarheds- og Vækstplanen i foråret. Planen beskriver en række bud på reformer og initiativer, der med fordel kan iværksættes for at nå dette mål. Mange har gennem tiden påvist, at stilstand ikke er en mulighed, tværtimod.

Sammenhængende reformer er nødvendige for at sikre befolkningen gode fremtidsmuligheder, herunder bedre uddannelsesmuligheder og trygge og forsvarlige levevilkår. Hertil kommer kravet om handling for at opnå en større grad af national økonomisk selvbærenhed, der også er nødvendig for at bane vejen for at hjemtage nye områder fra staten.

Øget vækst og beskæftigelse

Holdbarheds- og Vækstplanens initiativer har blandt andet til formål at skabe øget efterspørgsel efter arbejdskraft. En nødvendig øget satsning og succes på uddannelsesområdet skal styrke den enkeltes kompetencer og dermed øge job- og indtjeningsmulighederne.

De kommende forlængelser af landingsbanerne skal skabe gode betingelser for øget turisme. Herigennem banes vejen for at få skabt flere og bedre arbejdspladser inden for denne sektor. På tilsvarende vis skal der kontinuerligt arbejdes på at skabe konkurrencedygtige rammebetingelser for råstofsektoren, så vi kan få tiltrukket investeringer og udviklet nye arbejdspladser på området.

Samlet set skal en vifte af tiltag resultere i, at rammebetingelserne for privat vækst forbedres betydeligt. På den måde kan der skabes nye varige arbejdspladser på et økonomisk bæredygtigt grundlag.

Øget selvforsørgelse som tværgående og bærende princip

I holdbarheds- og vækstplanens reformspor 4 præsenteres tilsvarende en række initiativer, hvor fællesnævneren er, at den enkelte skal være mere selvforsørgende.

Den enkelte skal selv kunne tage hovedansvaret for sin boligforsyning, alderdom og økonomi. En række initiativer inden bolig-, skatte- og velfærdsområdet, skal sikre, at vi også fremadrettet har råd til at tilbyde de basale velfærdsydelser, som vi alle nyder godt af i dag.

Initiativerne skal blandt andet skabe økonomisk incitament til at yde en ekstra indsats.

Samtidig og lige så væsentligt skal reformerne understøtte en generel holdningsændring, hvor det i fremtiden er mere naturligt, at problemer så vidt muligt løses af borgeren selv. I fremtiden bør den enkelte, i mindre grad end tilfældet er i dag, fokusere på det offentlige som værende problemansvarlig.

Naalakkersuisut ønsker med andre ord, at ansvaret skal flyttes fra det offentlige til den enkelte, så den enkelte ved egen indsats og uden unødigt hjælp fra det offentlige kan klare sig gennem livet.

Det vil give den enkelte et større selvværd og er en nødvendighed for at udvikle et samfund, der er økonomisk uafhængigt og i stand til at klare sig selv. Jo flere der kan klare sig selv, jo flere ressourcer vil der være til rådighed til at hjælpe de svageste, som ikke kan eller skal klare sig uden økonomisk hjælp.

Sigtelinjer for reformer på skatte- og boligområdet

Naalakkersuisut vil i forlængelse af Holdbarheds- og Vækstplanen arbejde på at give lav- og mellemindkomstgrupperne en skattelettelse ved at indfase et beskæftigelsesfradrag.

Et sådant fradrag skal øge den økonomiske gevinst ved at yde en ekstra indsats. Helt generelt er det en målsætning at øge rådighedsbeløbet for den enkelte, så ansvaret og friheden til at vælge er større hos den enkelte.

På boligområdet skal en række initiativer igangsættes. Hovedsigtet er, at det offentlige fremadrettet skal målrette støtten til boligområdet til borgere, der ikke selv har den økonomiske formåen til at boligforsyne sig selv. I dag bruges mange midler på at sikre billige huslejer til alle. Det sker til en vis udstrækning på bekostning af de svageste borgere.

Der skal skabes incitament til, at de der kan, boligforsyner sig selv. Dette ved køb af andels- eller ejerbolig eller ved at leje en bolig på det private boligmarked. Derfor vil Naalakkersuisut arbejde på at bevare, målrette og forbedre finansieringsmulighederne på området.

Naalakkersuisut forventer at fremlægge forslag til en bolig- og skattereform i 2018.

Sigtelinjer for reformer på social- og arbejdsmarkedsområdet

På social- og arbejdsmarkedsområdet er der allerede taget hul på reformerne med førtidspensionsreformen og etableringen af Majoriaq. Det er dog fortsat lang vej igen.

Derfor igangsættes reformarbejder, hvor der ses samlet på de sociale ydelser, der gives i dag. Et hovedsigte må være, at ydelserne sammensættes, så det dels bedre kan betale sig økonomisk set at være i beskæftigelse fremfor på passiv forsørgelse, dels sker en forenkling, der gør ordningerne mere gennemskuelige og lettere at administrere.

Der er et stort behov for reformer på området. Det understreges af, at reformerne efterspørges af mange, herunder SIK, GE, Pengeinstitutterne og Økonomisk Råd.

Et reformtiltag vil eksempelvis være en kommende revision af arbejdsmarkedsydelsen afstemt med en reform af offentlig hjælp. Reformtiltag på området bør være et redskab til at sikre, at arbejdsløse, der er fuldt jobparate, har et tilstrækkeligt forsørgelsesgrundlag, indtil de igen ved egen indsats og en aktiv arbejdsmarkedspolitik finder beskæftigelse.

I dag bortfalder arbejdsmarkedsydelsen allerede efter 13 uger, og de arbejdsløse bliver klienter i socialvæsenet. Det synes mange er en uværdig situation.

Samtidig pålægger det en unødvendig arbejdsbyrde på sagsbehandlere, der så har mindre tid til de arbejdsløse, som har behov for en mere omfattende indsats eksempelvis misbrugsbehandling eller revalidering. En revision af arbejdsmarkedsydelsen er således nødvendig for, at en reform af offentlig hjælp ydelsen kan blive mere målrettet.

Øget økonomisk vækst vil stille nye krav til arbejdsstyrken. Arbejdsstyrken skal være klar til at imødekomme den øgede efterspørgsel efter arbejdskraft.

Det nytter ikke, at der skabes nye arbejdspladser og der i vid udstrækning må importeres arbejdskraft samtidig med, at vi har borgere på offentlig forsørgelse. Det er ingen tjent med. Alle skal bidrage til og have andel i den økonomiske vækst der forventes de kommende år.

I 2015 og 2016 har vi oplevet økonomisk fremgang og selvom arbejdsløsheden er faldet markant, er mange fortsat på offentlig forsørgelse. Samtidig melder stadig flere virksomheder om problemer med at tiltrække og fastholde stabile ansatte, både til faglærte og ufaglærte jobs. Det tyder på, at der er strukturelle problemer, som skal løses hurtigst muligt.

Problemstillingerne er mange. Utilstrækkelige uddannelsesmæssige kompetencer, personlige eller familiære problemer eksempelvis misbrugsproblemer, boligmangel, økonomiske samspilsproblemer på grund af manglende samordning af lovgivningen på skatte- og socialområdet, gældsproblematikker osv.

Der skal arbejdes ihærdigt på at finde løsninger på alle områderne.

Fra ord til handling – bidrag via workshops og det videre forløb

Eksempelvis vil der i forlængelse af dette seminar om reformer omkring offentlig hjælp blive afholdt en workshop om gæld og gældsafvikling.

I løbet af foråret og sommeren har Selvstyret i et konstruktivt og bredt samarbejde med en række interessenter fået afdækket en række problemstillinger, som er præsenteret i gældsredegørelsen, og som skal bearbejdes videre, blandt andet på workshoppen.

En sund privatøkonomi uden restancer og en uoverskuelig gældsætning vil forbedre den enkeltes betalingsevne og dermed de forbrugsmuligheder, som borgeren har. Det vil gavne både offentlige og private virksomheder.

Tilsvarende vil en workshop om reform af offentlig hjælp i morgen have fokus på at belyse de samspilsproblemer, der findes i dag.

I det fremsendte notat er præsenteret en række eksempler, hvor det tilsyneladende bedre kan betale sig at være på passiv forsørgelse fremfor at bidrage aktivt. Det kan vi ikke være bekendt over for den enkelte eller holde til som samfund.

Vi kan ikke kritisere den enkelte for at optimere sin økonomi. Derfor skal skatte- og velfærdssystemet indrettes, så det altid kan betale sig at yde en ekstra indsats. Ideelt set skal offentlige ydelser målrettes til de borgere, som har et reelt behov. Valget skal ikke være et resultat af uhensigtsmæssige incitamentsstrukturer for den enkelte borger.

Tilsvarende skal refusionssystemet mellem selvstyret og kommunerne indrettes, så der også er fælles økonomisk interesse i at få flest muligt tilbage på eller i retning af arbejdsmarkedet.

På papiret er de gældende satser i det nuværende velfærdssystem på ingen måde gavmilde. En førtidspensionists indkomst er ca. 2x så høj i Danmark, en arbejdsløses rådighedsbeløb er langt højere i de lande, vi normalt sammenligner os med. Dertil kommer en rådighedsforpligtelse som på papiret er relativt hård.

Alligevel findes eksempler på, at det ikke kan betale sig at arbejde.

Det underbygger, at samspilsproblemerne skal reduceres ved at øge gevinsten ved at være i beskæftigelse og se på rådighedsforpligtelsen, ikke ved at forringe de økonomiske levevilkår for de svageste yderligere.

Samtidig skal det undgås at opnå en tilstand, hvor borgere tænker i optimering af forskellige ydelser – i stedet for se på de muligheder den enkelte har for selv at tage vare om sig selv. Hvis der ikke handles og vi accepterer status quo, så risikerer vi, at tankegangen går i arv til næste generation og at flere menneskelige ressourcer går tabt. Det har vi ikke råd til.

Det er derfor tid til at handle og få omsat målsætninger og principper til konkrete og sammenhængende forslag til lovgivning og en hensigtsmæssig administration heraf, der kan gennemføres i praksis og få den ønskede effekt. Reformen handler ikke alene om økonomiske incitament, men skal også sikre, at der fremover i højere grad sker en tidlig, forebyggende social indsats. Målrettede indsatser bør bidrage til, at borgere undgår at være afhængig af offentlig forsørgelse mere end nødvendigt.

Naalakkersuisut har i Holdbarheds- og Vækstplanen opstillet det mål at fremlægge en reform af en række sociale ydelser senest i 2018. En revision af offentlig hjælp lovgivningen vil være et vigtigt element.

Inddragelse

Seminaret og de kommende workshops i denne weekend vil være et første større skridt.

Deltagerene på seminaret har således mulighed for at præge reformen af offentlig hjælp og andre tilgrænsende reformtiltag. Alle deltagere opfordres derfor til at dele ud af deres erfaringer og ikke mindst at komme med løsningsorienterede, konstruktive forslag.

Den store interesse i at deltage på dette seminar viser, at der er en vilje og lyst til at bidrage til reformarbejdet. Det er jeg personligt glad for. Uden en bred opbakning om de overordnede sigtelinjer for reformerne er der fare for, at effekten af tiltagene udebliver helt eller delvis. Det er ingen tjent med.

Jeg forventer ikke, at vi kan opnå fuldstændig enighed, men kan der opnås enighed om de overordnede sigtelinjer, er vi nået langt.

I forlængelse af seminaret og de tre workshops vil der naturligvis skulle ske en yderligere inddragelse af relevante interessenter i et kommende lovforberedende arbejde.

God debat- og arbejdslyst.